

Ardealul Juridic

Revistă de Drept și de Unificare Legislativă,
Doctrină, Jurisprudență, Legislație comparate

Revista apare regulat la 1. și 15. a fiecărei luni afară de lunile de vacanțe Iulie și August (iar în cursul anului excepțional ca număr dublu) când apare odată pe lună

Abonamentul pentru	Instituiți și Autorități	500 Lei	pe 1 an
	Advocați	400 Lei	pe 1 an
	Magistrați	300 Lei	pe 1 an
	Un număr simplu	20 Lei	
	Un număr dublu	30 Lei	
	Un număr vechi	35 Lei	

Redacția: Str. Calea Victoriei No. 53.
Telefon 590. Administrația: Str. Regina Maria 34 (Radio Reclame România S.A.)
unde se primesc abonamente și ori ce cereri de adj. Telefon 630

S U M A R U L :

1. Anul judecătoresc 1926. Discurs Inaugural de deschidere . . . de *G. Buzdugan*
Prim-președinte al Inaltei Curți de Casație și Just.
2. Legea pentru accelerarea judecărilor guvernează și materia divorțului de *G. H. Chirea*
Președintele Trib. Lugoj.
3. Ord. Ung. 3678/917 și legea speculei. Jurisprudența Curții de Casație, cu o adnotare . . . . . de *Dr. G. Rusu*
avocat din București.
4. Rezumate de Jurisprudențe Stabilite de instanțele judecătorești din Ardeal.
5. Bibliografie.

Anul judecătoresc 1926

Discursul Inaugural al d-lui Prim-Președinte Gh. V. Buzdugan ținut în audiența solemnă dela 8 Ianuarie 1926 a Inaltei Curți de Casație și Justiție

Domnilor,

Pășind în noul an judiciar, satisfacem voios o plăcută tradiție, aducând colegilor și Baroului cele mai bune urări, printre cari aceia ca munca noastră colectivă, însuflețită exclusiv de idealul justiției, să înregistreze în cursul acestui an soluțiile cele mai potrivite, menite a satisface într'un spirit de coeziune socială, interesele legitime ale lumii justifiabililor, setoase de dreptate.

În acelaș timp, ținem a exprima regretul sincer, de a constata lipsa din rândurile noastre a foștilor colegi, D nii: Gane, Ionescu-Dolj și Ștefănescu, numiți în Consiliul legislativ și a d-lor Plop și Pop, cari au părăsit cariera, cel dintâi pentru limită de vârstă, iar cel din urmă pentru motive de sănătate.

Magistrați distinși, posedând întinse cunoștințe juridice și o bogată experiență, plecarea lor din sânul Curții este o reală pierdere pentru Curte și ne lipsește și pe noi, de o scumpă colegialitate. Avem însă satisfacțiunea de a vedea pe unii din foștii noștri colegi, chemați în Consiliul legislativ, pentru a aduce acolo contribuția prețioasă a cunoștințelor și experienței lor, — ceea ce este un omagiu bine meritat nu numai pentru Domniile Lor, dar și pentru magistratura din sânul căreia au fost recrutați.

Domnilor,

Activitatea acestei Curți pe anul judecătoresc expirat, — astfel cum rezultă din datele statistice, — se caracteriză prin soluționarea unui însemnat număr de recursuri, ceea ce a înlesnit într'o măsură bine-făcătoare cursul justiției.

Cu ocazia rezolvării acestor recursuri, au apărut vișii serioase de legislație în unele din legile excepționale, determinate de necesitățile multiple de după războiu, căci s'au nesocotit, — cum s'a întâmplat și în legislația franceză din ultimul timp, — principii de drept fundamentale, ca principiul neretroactivității legilor și chiar acel al autorității lucrului judecat, — principii cari, incontestabil, constituiesc garanțiile cele mai puternice, pentru siguranța și stabilitatea drepturilor individuale pe cari se reazimă însăși organizarea și ordinea socială. Aceste legi fiind însă menite să aibă o existență de scurtă durată, în vederea unor situațiuni excepționale cu totul trecătoare, despre modificarea lor este greu să se poată vorbi, ori cât de altfel ar atinge drepturi definitiv consacrate și ar expune la o scădere de prestigiu înseși deciziunile judecătorești, cari sancționează situațiuni ce nu corespund cu principiile de dreptate și de justiție, cari trebuiesc să domine în relațiunile juridice și cu aplicarea cărora lumea judecătorească este deprinsă. Pentru a preveni asemenea rezultate prejudiciabile, constituția Statelor-Unite ale Americii, proclamă că legi retroactive nu vor putea fi înlocuite, dând astfel principiului neretroactivității legilor, un caracter constituțional.

Aplicațiunea legilor de drept comun, la diferite litigii rezolvate, în cursul anului judiciar expirat, nu au pus în evidență vre-o dificultate specială însemnată, care să necesiteze o intervenție legislativă imediată; nu este însă mai puțin adevărat că greutățile în aplicațiunea lor, merg sporind, atât din cauză că Codicii noștri învechiți nu mai corespund în unele privinți ideilor și necesităților timpului și împovărați de controversele nefârșite, nu pot fi folosiți decât cu ajutorul colecțiunilor monumentale de jurisprudență și doctrină, — cari constituiesc un adevărat supliment de legislație, — cât și pentru cuvântul că viața juridică a țării este astăzi cărmuită de legiuiri deosebite, lipsite adeseori de izvoare informative, suficiente ca jurisprudență și doctrină, atât de necesare pentru studiul lor aprofundat. Din acest punct de vedere, calea modificărilor legislative parțiale trebuie considerată închisă, căci apare tot mai mult necesitatea imperioasă a unei revizuirii generale a codurilor, pentru a se înzestra țara reintregită în granițele ei etnice, cu o legislație unică și uniformă, care să înlesnească raporturile juridice în interesul dezvoltării ei economice și tot odată să contribuiească a cimentarea și mai puternic unitatea națională, realizată sub raportul politic, printr'o unitate mai profundă, a unei vieți comune pe terenul activității juridice. În acest

scop, *Consiliul Legislativ*, noua și însemnata instituție creată în vederea unei mai bune și coordonate legiferări, va avea, în special, frumoasa dar și greaua misiune să studieze cele patru legislații diferite ce cârmuesc astăzi, — pe provincii, — Statul Român, cu jurisprudențele stabilite asupra lor și să se folosească de tot progresul științei juridice, sintetizat prin codicele din urmă german și elvețian, pentru ca din acest complex de legislații să poată desprinde normele juridice cele mai potrivite cu ideile, tendințele și moravurile noastre, cum și cu necesitățile multiple create de marile transformări politico-sociale și economice, ce s'au produs dela confecționarea codicelor actuale și mai ales în timpul din urmă de după războiu. În vederea întocmirii acestei opere de unificare, ne vom permite a formula în linii generale unele norme, pe cari le credem a fi mai nimerite pentru realizarea scopului urmărit, cum și de a indica unele din principalele lacune și vișii de legislație puse în lumină cu ocazia aplicării diverselor dispoziții ale codului civil.

Asfel, ca punct de plecare, ca bază a acestei vaste lucrări, credem că va trebui luată *legislația vechiului Regat, care deși la origină e lipsită de caracterul propriu național, fiind împrumutată aproape în întregime dela legislațiunile streine, în special dela cea franceză, totuși, după o aplicație de peste o jumătate de veac, cu un fond desăvârșit uman, fără a conține nimic exclusiv unui anumit popor, a pătruns, prin superioritatea ei, în viața și moravurile juridice ale țării, dobândind o adevărată naționalizare*. Apoi, sub raportul caracterului național, legislațiile din provinciile surori realitate patriei, nu pot avea preferință, de vreme ce acele legislații sunt făcute pentru popoare de rasă și temperamente deosebite, nereprezentând deci conștiința juridică și nevoile poporului român. Trebuie încă de reținut faptul că, în special *codul civil*, care formează edificiul fundamental al dreptului privat, deși împrumutat în cea mai mare parte din *codul civil francez*, iar unele dispoziții din proiectul codului italian actual, cum și din codul belgian, acest lucru s'a putut îndeplini fără greutate și apreciable, nu numai din cauza *afinității de rasă* și de tendinși, existente între popoarele cârmuite de aceste legislații și poporul român, dar și din împrejurarea că legislațiile lor ca și instituțiile noastre juridice, sunt pătrunse de *spiritul dreptului roman*, mai ales în materia obligațiilor și a contractelor, ceea ce a înlesnit adoptarea unei legislații similare. În adevăr, întocmai precum *codul civil francez* a fost alcătuit după legile romane, sintetizate și coordonate de juristii vulgarizatori, Domat și Pothier, și după cutumele franceze, tot astfel legiurile noastre cari au cârmuit în trecut Principatele Române, au fost întocmite, — pe lângă obiceiurile juridice ale țării, — după prăvilele și legile împărătești, novelele lui Justinian, Leon și cei din urmă Impărați bizanțini, în deosebi după bazilicale cari fuseseră introduse la noi pentru întâia oară de Alexandru cel Bun la 1401, — așa că legislația noastră veche are în cea mai mare parte un *isvor roman*, comun cu acel al codului civil francez. Este adevărat că *codul Calimah*, — foarte bine apreciat de jurisconsultul Zahariae von Lighenthal și care ar fi putut servi de bază unificării legislației Principatelor Unite, — cuprinde foarte multe dispozițiuni din *codul civil austriac* din 1811, — care de altfel nu a rămas nici acesta strein de influența co-

dului francez, — dar nici aceste dispozițiuni de origină germană ale *codului Calimah* ca și unele obiceiuri juridice, împrumutate pe alocuri de Slavi, — prin contactul pacinic cu Slavii stabiliți în țară în timpurile depărtate ale așezării Daco-Romane, — nu erau de așa natură încât, întocmai ca niște norme juridice specific românești, să se fi putut împotrivi stăruitor la adoptarea noului ordine juridice. Astfel comunitatea de casă la Slavi, obiceiul care făcea ca succesorii să rămână posesori comuni ai averii chiar după moartea părintelui lor, a putut fi înlocuit ușor cu principiul existent și la Romani, de un interes economic necontestat, că nimenea nu poate fi obligat a rămânea în indiviziune ce nu poate fi consimțită peste termenul de cinci ani, — lucru ce de altfel, pe lângă că înlătură toate neajunsurile indiviziunii, corespunde și cu firea individualistă a poporului român. Tot pe considerația că numai dâșii au sarcina apărării țării, a putut iarăși ușor fi înlocuită cu noul principiu de egalitate între toți moștenitorii, ceea ce este în armonie cu afecțiunea presupusă a părintelui față de toți copiii săi și constituie tot odată primul pas către emanciparea legitimă a femeiei. În fine, substituțiunile fidei-comisare, existente în dreptul nostru vechiu, cu tot avantajul ce-l prezintă pentru ferirea de prodigalitate și păstrarea bunurilor în familie, — lucru ce s'a putut vedea în Italia, unde datorită substituțiunilor princiare, s'au putut păstra admirabile colecțiuni de opere de artă ale familiilor mari — totuși această instituție, — aplicată de altfel, de clasa cea mai restrânsă a aristocrației avute, — cu drept cuvânt a fost oprită de actualul cod civil, pentru a asigura libera circulație a bunurilor, cerută de un interes economic superior. Și tot din acest punct de vedere, legiuitorul nostru s'a îndepărtat atât dela dreptul nostru vechiu, cât și dela *codul francez* și conform legii belgiene a dat mai multă extensiune publicității în materie de privilegii imobiliare și ipotecă, organizând un sistem ipotecar bazat pe publicitatea și specialitatea ipotecii. Conduși de aceeași idee a satisfacerii interesului economic care reclamă siguranță în transmisiunile de proprietate, legiuitorul nostru a părăsit sistemul francez și prin art. 765 și 865 *cod civil* refuză moștenitorilor dreptul de a revendica dela terții achizitorii imobilele supuse raportului ori reducțiunii și cari fuseseră înstreinate de un succesori donator, înainte de deschiderea succesiunii. Realizând și alte îmbunătățiri în domeniul dreptului civil, actualul cod civil s'a caracterizat, la epoca introducerii lui, mai întâi printr'un *spirit larg de dreptate și ospitalitate față de streini*, cărora prin art. 11 le acordă ca și *codul italian*, drepturi civile de o potrivă cu ale românilor, fără a cere reciprocitatea cum o face *codul civil francez*; și actualul cod, s'a mai caracterizat prin afirmarea marilor principii de emancipare socială și politică, cari corespundeau cu dreptul public de atunci, în urma convenției dela Paris din 1858 și cu starea socială creată prin legile pentru desființarea robiei, declararea libertății muncii și improprietării clasei țărănești; iar sub raportul tehnicii juridice, — făcând abstracție de terminologia sa adeseori greșită și de anumite contradicțiuni, — *codul nostru* a împrumutat dela *codul civil francez* *toată sobrietatea în definiții teoretice, este lipsit de construcții doctrinare* (întocmai ca actualul cod civil elvețian), și posedă *toată elasticitatea pentru a cuprinde în cadrul său modificările cerute*

de timp și de ideile dominante. Ca dovadă despre aceste calități, avem tot progresul științei juridice, realizat pe calea interpretării doctrine și în special a influenței succesive a jurisprudenței, care a știut să adapteze dispozițiile mlădioase ale textelor de lege; la diverse raporturi neprevăzute de legiuitor și rezultând din transformările noi și evoluția vieții juridice vecinic în mobilitate. Astfel ca exemple de construcțiuni jurisprudențiale avem, între multe altele, teoria eredului aparent, menită a consolida dreptul de proprietate în persoana dobânditorului de bună credință dela acel ce trecea față de toată lumea, — deci printr'o eroare comună, — drept adevăratul proprietar; apoi, extinderea pe cale de analogie, în afară de cazurile prevăzute de lege, a dreptului de retenție, bazat pe echitate, în favoarea deținătorului unui lucru pentru cheltuielile și îmbunătățirile aduse aceluia lucru, sau, în general, de câte ori există o legătură intimă între creanța deținătorului și lucrul reținut; tot creațiuni jurisprudențiale sunt condițiunile de aplicațiune ale acțiunii oblice și pauliene cum și efectele lor enunțate numai în art. 974 și 975 din codul civil și venite din dreptul Roman cu tot cortegiul lor de controverse; în fine, tot așa, întreaga teorie a culpei în contracte și nenumăratele aplicațiuni minunate ale principiului responsabilității în materie de delict civile și quasi delict din art. 998 și 999 codul civil.

Dacă deci, pe cale de jurisprudențe progresive, astăzi definitiv legitimate, *actualul cod civil* a putut fi propriu a se adapta și satisface cea mai mare parte a necesităților vieții juridice, cu atât mai ușor el va putea servi ca bază în alcătuirea viitorului cod civil al României întregite. Nu este nevoie de o refacere completă în senzul de a se elabora un nou cod civil pe alte baze, căci ar fi o întreprindere riscantă, de a distruge un monument legislativ care s'a menținut folositor, cu toată vechimea sa, pentru a-l înlocui cu un altul, ale cărui lipsuri și greutăți nu se pot întrevedea. Și din punctul de vedere al unificării legislației, acest lucru se va putea face cu înlesnire, actualul cod civil neprezintă nici o împotrivire serioasă de neînlăturat. Acelaș fond Roman care, în trecut, a înlesnit adoptarea dispozițiilor codului civil francez, va înlesni acum unificarea legislației noastre interne; căci și legile în vigoare în Ardeal și Bucovina sunt pătrunse cu deosebire în materia obligațiilor, de spiritul dreptului roman, prin mijlocirea legilor germane, cari, la rândul lor, au suferit o puternică influență a dreptului Roman, conceput sub forma pe care i-o dăduse Italianii. Teoria obligațiilor și a contractelor este, în linii mari, aceeași în toate aceste legiuiri, lucru firesc, dat fiind baza și metoda lor similară, aceia a adaptării procedeelor logice ale Romanilor, a principiilor de echitate și de bună credință problemelor de drept modern — iar în ce privește legile Basarabene, în afară de cele trei județe din sudul Basarabiei, unde se aplică codul nostru civil, se mențin, în general, vechile legiuiri ale Moldovei, reprezentate prin obiceiul pământului și legile Impăraților Români, în deosebi Bazilicalele, cuprinse în colecțiile Donici și Armenopol; așa că, în definitiv, complexul legilor ce cârmuesc țara noastră întregită, au origine comună dreptului Roman, ceea ce va înlesni opera de unificare legislativă.

— Procedându-se astfel, la revizuirea și unificarea actualului cod civil, credem că va trebui, în primloc, înlăturate din cuprinsul său, dispozițiunile

cari nu-și mai pot avea locul, fie că au fost înlocuite prin legi speciale, fie că nu corespund concepțiunilor de astăzi definitiv dobândite, ori că sunt în contradicție cu nouile dispozițiuni ale legilor cari cârmuesc astăzi provinciile surori, și pe cari, în vederea unificării legislative, și le-a însușit; apoi, se vor completa lacunele și se vor soluționa controversele și toate dificultățile de astăzi, de preferință în senzul cum au fost rezolvate prin jurisprudențe constante.

— Așa, dispozițiunile codului civil referitoare la naturalizare, nu-și mai au rațiunea față cu noua lege relativă la condițiunile cerute și formele de procedură pentru dobândirea naționalității Române. Nu credem că este bine de înglobat în codul civil, dispozițiile, adese ori prea amănunțite, ale legilor speciale, cum sunt legile asupra naturalizării și asupra persoanelor juridice, ori cum ar putea fi codul muncii, căci s'ar spori enorm numărul articolelor codului civil, care ar apărea astfel cu o factură greoaie și complicată, ceea ce trebuie evitat.

— În *organizarea familiei*, sunt iarăși dispozițiuni menite să dispară fără multă discuțiune. Condiția juridică a femeiei măritate nu mai poate rămânea aceea a codului nostru civil. Nici ideea romană din timpul republicei, despre *inferioritatea femeiei sau necesitatea protecțiunii ei*, din cauza propriei sale slăbiciuni, cum nici *principiul sever al autorității maritale*, — care fusese distrus chiar în dreptul Roman sub Justinian, nu mai pot sprijini actuala reglementare legală. Anomalia, ca femeia capabilă înainte de căsătorie și după încelarea căsătoriei, să fie totuși incapabilă în timpul căsătoriei, care i-ar crea în loc de sprijin și înălțare morală, o stare de subordonare și de inferioritate, trebuie să înceteze. Astăzi, când dezvoltarea, mereu crescândă, a individualității femeiei, urmată de tendința naturală în idei și moravuri pentru stabilirea unei egalități, cel puțin în ordinea civilă, în drepturile femeiei cu acele ale bărbatului, tendință ce-și găsește expresiune și în dispozițiunile noii Constituții, care prevede că drepturile civile ale femeilor vor fi stabilite *pe baza deplinei egalități a celor două sexe*, — apare în sentimentul comun, noua concepție, mai dreaptă și mai rațională, corespunzând cu menirea căsătoriei, a femeiei capabile, asociate și solidare cu tot ce privește familia și patrimoniul conjugal. Ca o manifestare a acestei concepții, jurisprudența sancționează imixtiunea femeiei în administrația patrimoniului soțului, pe femeia ideii unui mandat prezumat din partea soțului, pentru cheltuielile făcute de femeie spre satisfacerea trebuințelor familiei și ale căminului în general. De altă parte, legislațiunile din provinciile surori realitate țării, ca și legile: engleză, germană și elvețiană, consacră de mult timp capacitatea femeii măritate, așa că, este inutil a insista că în acest senz va trebui făcută unificarea codului civil, înlăturând din cod dispozițiile iraționale și nedrepte privitoare la autorizarea soției de către soț, pentru exercițiul acțiunilor, apărarea în procese, ori facerea a diferite acte juridice ale vieții civile.

— Art. 307 din codul civil, care *oprește cercetarea paternității, va trebui încă să dispară din viitorul cod civil*. Cu ideea de a nu se turbura liniștea familiei legitime prin reclamațiuni de paternitate, greu de dovedit, și cari ar putea ușor constitui simple șantajuri, s'a ajuns la dispoziția art. 307, care nesocotește dreptul și principiul responsabilității, lăsând

în mizerie morală și materială atâți copii nevinovați, cari au dreptul la viață și la protecțiune, cum și femei cărora li se impun să suporte toate consecințele dezastruoase ale unei neprevăderi și greșeli de cari nu ele singure sunt vinovate. Timpul a adus însă și aci o îmbunătățire în concepțiunile de odinioară. Un simțământ de umanitate și de justiție ca și interesul social, reclamă azi unanim înlăturarea dispoziției nedrepte a art. 307, care în puține cuvinte provoacă multe lacrimi și mizerii. Consecințele acestei reforme legislative ce va fi în acord cu legile din provinciile surori, cu prevederile codurilor german, elvețian și rusesc și cu legea franceză din 1912, — vor fi multiple și salutare: *reducerea numărului avorturilor, pruncuciderilor și crimelor așa zise pasionale; crușarea unor vlefși utile societății; înlăturarea sarcinilor ce rezultă pentru societate din necesitatea îngrijirii copiilor părăsiți atât pentru a le salva existența, cât și pentru a nu-i lăsa să se transforme din lipsă de educație în răufăcători, în fine, o sancțiune cu totul justificată în contra întreprinzătorilor de aventuri, din lipsă de conștiință și comptând pe neresponsabilitate.* Iar pentru a evita inconvenientele cari s'au semnalat pentru justificarea prohibițiunii actuale din art. 307, va trebui să se țină seamă și să se admită și la noi restricțiunile introduse de toate legiurile indicate, — cari admit principiul cercetării paternității, — cu precizarea cazurilor și condițiilor în cari aceste reclamațiuni sunt admisibile și probele ce pot fi administrate.

În acelaș timp, se va organiza și regimul tutelei copiilor naturali. Tot în reglementarea raporturilor de familie, ținând seama de dezvoltarea individualității copiilor, de abuzurile constatate în familiile nevoiașe din partea părinților, cari — își abandonează copiii în muncă ce depășesc posibilitățile lor fizice, sau le înlesnesc o viață de decădere morală, cum și de abuzurile făcute de părinți cu averea copiilor avuți, să se completeze dispozițiile actuale ale codului civil, cu acele ale art. 177—179 inclusiv din codul austriac și a legilor franceze din 1889 și 1921, privitoare toate, la controlul și decăderea puterii părintești, atunci când părinții nu-și îndeplinesc obligațiile în vederea cărora legea le-a conferit anumite drepturi asupra persoanei copiilor și a averii lor.

— În fine, să se reglementeze administrațiunea legală, în senzul legii franceze din 1907, complexându-se astfel lacuna ce există azi în lege și ale cărei urmări n'au putut fi îndreptate în măsura necesară pe cale de jurisprudență. În materie de tutelă să se completeze și lacuna ca tutorele care nu are proprietăți imobiliare, spre a da o garanție ipotecară, să fie obligat a da o cauțiune, cum se prevede în codul italian.

— În materia bunurilor, dispozițiile codului civil privitoare la proprietate sunt inspira'e din dreptul roman Justinian, legislație care a analizat profund elementele componente ale proprietății individuale și desmembrămintele ce comportă, construind cea mai solidă și științifică teorie asupra acestei proprietăți. Caracul însă pur individualist și oarecum egoist, al dreptului de proprietate, afirmat cu pulere vreme îndelungată, s'a transformat considerabil mai ales în timpul din urmă, sub acțiunea continuă a ideilor, azi curente, de interdependență și solidaritate socială, care modificând noțiunile de drept și de datorie, tind să stabilească tot mai mult îndatoririle indivi-

dului față de societate, ca un echivalent a avantajilor ce ri decurg pentru individ, din viața socială — singura ce-i poate la dispoziție rezultatele progresului general îndeplinit în toate domeniile de activitate, — și-i permit astfel de a-și putea satisface variile necesități, indispensabile pentru dezvoltarea sa fizică intelectuală și morală. Iată un progres continuu, noua concepție asupra proprietății individuale, a trecut, se știe, din stadiul speculațiunilor teoretice, în legislație, găsiad consacrare legală în multe legi edictate în deosebi dela războiu încoace. Astfel, este legea ce reduce în favoarea Statului, reprezentând interesele generale, *grazele succesoriale dela 12 la 4*; iar pentru drepturile menționate a sporit considerabil taxele succesoriale, ca și cele privilegiate la orice mutație de proprietate. Intervine apoi legea *ayară*, care pe un preț mult inferior valorii pământului, a expropriat cea mai mare parte a proprietății rurale, pentru a o transmite clasei țărănești; iar Constituția nouă consfințind întreagă reformă agrară, adăogă că *zăcămintele miniere precum și bogățiile de orice natură ale subsolului sunt proprietatea Statului*; ceva mai mult, anticipând asupra unei eventuale necesități viitoare, prevede posibilitatea ca prin legi speciale votate cu două treimi să se adăoge și alte cauze de expropriere pentru utilitate publică, afară de cele anume prevăzute de Constituție ca la ce desigur nu e menit a da siguranță și stabilitatea necesară creditului și valorii acestei proprietăți. Toate aceste dispoziții, ca și noul principiu constituțional, — care consacără *doctrina socialismului de Stat*, — prevăzând că Statul poate interveni în raporturile dintre factorii producțiunii — capital și muncă — spre a preveni conflictele economice și sociale — învederează tendința manifestă de a se restrânge dreptul individual în interesul general al societății. Cu toată aceste restricțiuni, cari caracteriză evoluția proprietății într'un senz cu mult mai puțin individualist, Constituția noastră întocmai ca și alte legislațiuni importante, cum sunt codicii germani, elvețieni și austriaci (*art. 16 codul austriac*), bazează organizarea de Stat și socială cum și reglementarea legală a drepturilor individului tot pe noțiunea dreptului individual, desigur nu sub forma individualismului absolut și exclusiv a doctrinei clasice, ci atenuat prin ideea de solidaritate socială, dar, în tot cazul, nu pe noțiunea de funcțiune socială, lucru ce se confirmă prin recunoșterea drepturilor inerente personalității omului și prin proclamarea principiului că proprietatea de orice natură este garantată.

În cazul deci, fixat de prevederile constituționale, viitorul cod civil, va trebui să reglementeze dreptul de proprietate, care, în esența sa, constituie fără nicsi o îndoielă, cea mai puternică pârghie ce susține munca productivă de bogăți, indispensabile dezvoltării materiale și morale ale unui popor, cum și piesa de rezistență în contra utopiilor temerarii a căror experimentare tragică pe aiurea, a adus o complectă dezorganizare a Statului și a vieții sociale în general.

— În organizarea proprietății imobiliare va fi de utilitate indiscutabilă, introducerea *cărților funduare* ca mijloc de constatare publică a dreptului de proprietate și în generat a tuturor drepturilor reale, cum și a sarcinilor existente asupra acestor proprietăți. În aceste registre, fiecare imobil își are

istoricul său juridic pe temeiul actelor intervenite asupra lui, ceea ce dă o siguranță desăvârșită în transmisiunile de proprietate imobiliară. Toată chestiunea se reduce la dificultățile pentru realizarea acestei instituții, dar lucrările de improprietare întreprinse de serviciul cadastrului dela Casa de Improprietare, ca și titlurile de proprietate ale celor mai multe dintre proprietăți ipotecate la Creditul rural și Urban, va înlesni mult extinderea și generalizarea acestei însemnate reforme și pentru vechiul Regat. Odată cu aceasta se va modifica și dispozițiile din codul civil privitoare la uzufructuare, — în sensul dispozițiilor din codul austriac și german.

— Cu privire la *proprietatea mobilă* dispozițiile codului civil, vor trebui completate pentru a se proteja averea mobilă a incapacabililor aflați sub tutelă și dota mobilă a femeii căsătorite sub regimul dotal. În adevăr, la data confecționării codului civil proprietatea imobiliară avea singură o importanță precumpănitoare nu numai prin faptul că reprezintă principala bogăție, dar și prin situația privilegiată ce crea pentru deținătorii ei, iar proprietatea mobilă puțin dezvoltată la aceea epocă, avea un caracter cu totul secundar. Astăzi însă cu marele avânt ce-a luat comerțul și industria, cu crearea valorilor de bursă și a diferitelor valori mobiliare, proprietatea mobilă a dobândit o importanță covârșitoare, depășind prin valoarea ei de miliarde, pe cea a proprietății mobiliare. Se impune deci, o reglementare conformă, noii situații economice, prevăzându-se în sensul art. 101 din legea austriacă asupra tutelelor și a legii franceze din Februarie 1880 privitoare la înstreinarea averilor mobiliare aparținând incapacabililor că, lucrurile prețioase și efectele de valoare vor fi consemnate de tutor și rămase sub controlul direct al autorității tutelare, adică a tribunalului, nu vor putea fi înstreinate de tutori, decât de avizul consiliului de familie și omologarea tribunalului.

În ce privește dota mobilă, dispozițiile art. 1249, — care nu există în codul francez și permit, la noi, înstreinarea dotei mobiliare rămase în proprietatea femeiei, va trebui modificat în sensul ca, să se extindă principiul inalienabilității dotei, — restând astăzi numai la dota imobiliară, ca în dreptul Roman, — și asupra dotei mobiliare, care constituie dota obișnuită astăzi, spre a da astfel o protecție completă dotei, evitând soției înstreinări ușoare de averi considerabile. În Franța, s'a căutat pe cale de jurisprudență, caracterizată de doctrină ca îndrăznească, să se protejeze dota mobilă printr-o aplicare generală a principiului inalienabilității dotei.

— Tot cu privire la organizarea proprietății, va trebui să se completeze lacuna ce există în cod relativ la starea de indiviziune, reglementându-se drepturile și obligațiile coproprietarilor, mai ales că această stare în materie succesorală, provoacă dificultăți serioase; se vor avea ca norme dispozițiile art. 823—849 cod. austriac și a t. 646—654 combinate cu art. 338—349 cod. elvețian.

— *Regimul succesoral al codului nostru civil*, reclamă o revizuire serioasă.

Înainte de orice, va trebui introdus în textul art. 676 cod. civil unificat dispoziția art. 45 al legii din 28 Iulie 1921 prin care, pe cale fiscală, în vederea satisfacerii multiplelor necesități materiale ale Sta-

tului, s'a modificat prevederile codului civil privitoare la numărul gradelor succesoriale ale rudelor de sânge, într-o succesiune ab intestat, reducându-se numărul lor dela 12—4 cât sunt admise și în codul civil austriac, în urma modificărilor aduse art. 751 al aceluși cod prin novela 1 §-ul 63. Este aci o aplicațiune a mișcării de socializare dreptului, prin restrângerea dreptului individual și chiar al interesului familial, în favoarea grupului social, lucru ce n'a fost greu de realizat în această materie, întru cât evoluția instituției familiei în timpurile din urmă, din diferite cauze complexe ce condiționează viața contemporană, înregistrează o slăbire accentuată a legăturilor firești familiare, ceea ce evident a înlesnit, ca corespunzând unor simțimente generale, consacrarea unui drept succesoral mai întins în folosul societății reprezentată de Stat în vederea satisfacerii intereselor generale.

Dreptul succesoral al soțului supraviețuitor, astfel cum este reglementat de codul civil, nu mai poate rămâne și în viitorul cod civil al României întregite. Ori care ar fi concepțiunea filozofică asupra dreptului succesoral, fie că aci ar fi vorba de un drept natural, ori fie că ar fi numai rezultatul unei reglementări legale, bazate pe considerațiuni politico-sociale, în orice caz, dispoziția art. 679 cod. civil, după care soțul nu succede ab intestat decât în lipsa oricărei rude în grad succesibil sau în lipsă de copii naturali, nu corespunde nici cu efectul cel mai natural, ce trebuie să rezulte din căsătorie, sprijinul reciproc al soților, cu urmarea firească de a se prelungi, sub forma dreptului succesoral în favoarea soțului rămas în viață și în același timp, dispoziția menționată a art. 679 nu corespunde nici cerințelor unei reglementări legale sănătoase, care impune norme menite a înlesni și încuraja căsătoriile, în calea cărora stau astăzi atâtea multiple dificultăți, în niște vremuri grele stăpânite de un materialism covârșitor. Nici nu este de admis, ca după o viață întreagă de muncă și de greutate în comun, mai ales când este vorba de populația rurală, cea mai numeroasă a țării, și în general de clasa muncitorilor manuali, la cari averea soților este rezultatul, neîn-doelnic al unei munci comune, — ca soțul rămas în viață, să poată fi înlăturat, de orice rudă de la moștenirea averei, la a cărei alcătuire a contribuit și aceasta, ca rezultat al unui sistem succesoral ab intestat ce cârmuește obișnuit succesiunile claselor arătate, care, în general, nu au deprinderea dispozițiilor testamentare spre a înlătura inechitățile legale. De aceea tocmai, prin legea din 1916, privitoare la familiile și averea celor mobilizați, al cărui proiect a fost întocmit de noi, împreună cu distinșii noștri colegi d. Tăzlăuanu și Rătescu, — s'a edictat dispozițiuni favorabile văduvelor celor chemați sub arme, în special, în succesiunile a căror valoare nu depășește suma de 10.000 lei, recunoscând soției în asemenea succesiuni, pe lângă un anumit drept legal la avere în raport cu numărul și gradul de înrudire al moștenitorilor lăsați de defunct, și un drept de abitațiune pentru toată viața sa în casa rămasă pe urma soțului, fără ca acest drept să poată fi atins chiar printr-o dispoziție testamentară. Cu privire la dreptul succesoral al soțului supraviețuitor, codul austriac modificat prin novelele din 1914, 1915 și 1916, declară că soțul este moștenitor legiuit la a patra parte din averea răma-

să, când sunt chemați la moștenire copiii defunctului soț și descendenții lor, iar la jumătate din avere, când vine în concurs cu părinții și descendenții lor sau bunii defunctului. Tot în acest sens, sunt și dispozițiunile art. 1931 din codul german și art. 462 codul elvețian — acest din urmă, cel mai favorabil, pentru soț, căruia i se lasă facultatea de a alege între dreptul la o pătrime în proprietate și uzufructul asupra jumătății din avere, sporind încă dreptul succesoral al soțului când vine în concurență cu altele rude.

În sensul acestor legiuri corespunzătoare spiritului timpului și considerațiilor expuse, va trebui modificat și unificat codul civil, înlăturându-se prin aceasta și dispozițiunile art. 684 codul civil, care reglementează insuficient, numai dreptul succesoral al soției în concurs cu rudele defunctului, — deși acest drept trebuie să fie reciproc ca fiind întemeiat pe o prezumpție de afecțiune, între cei cari succed, unul altuia; și în afară de acest viciu, menționatul text cere condiția de sărăcie a femeiei, ca să-și poată reclama dreptul succesoral, — ceea ce creează o situațiune morală dificilă și alterează chiar, în esența lui, dreptul succesoral, ce nu poate depinde de situația materială a persoanei în favoarea căreia legea l'a recunoscut.

O dispoziție, specială dreptului ungar, privitoare la dreptul succesoral al soților, face distincția relativă la originea bunurilor, între bunurile proprii adică acele provenite din familie, care în lipsă de descendenți, se întorc la părintele dela care provin și de altă parte averea dobândită sau coachizite de soți în timpul căsătoriei, care formează o comunitate de bunuri și se împarte în porțiuni egale pentru soțul supravieșuitoare și descendenții soțului defunct, iar în lipsă de descendenți, aceeași avere trece numai la soțul supravieșuitoare, cu excluderea ori căruia alt moștenitor. Această specialitate a dreptului ungar, de o vechime seculară, merită a păstra bunurile în familia dela care emană, este o instituțiune feudală, — unui autori pretind, că ar fi chiar anterioară regimului feudal; în orice caz ea este streină moravurilor juridice ale poporului român, — lucru pentru care nu și găsește aplicația decât în regiunea despre granițele ungară și iugoslavă. Tot asemenea și acea comunitate de bunuri stabilită între soți conform practicii dreptului ungar pentru bunurile coachizite în timpul căsătoriei, ea încă este streină de moravurile noastre juridice și ca dovadă, o avem în chiar faptul că, deși codul nostru civil în art. 1287—1293, prevede că soții adoptând regimul dotal, pot totuși să stipuleze o societate de achizițiuni, al căruia beneficiu rezultând din munca comună sau separată a soților, va forma un fond comun al lor, — cu toate acestea, o astfel de societate de achizițiuni, care de altfel ar forma un complement minunat al regimului dotal fiind conform cu situațiunea claselor muncitorilor manuali, la cari averea în general este rezultatul muncii în comun al soților și ar trebui să profite egal ambilor soți, — nu și are totuși nici o aplicațiune. Mai potrivit cu firea individuală a poporului român, este regimul separațiunii bunurilor care, atât în codul nostru civil, cât și în codul austriac (art. 1233 și 1237) aplicabil în Ardeal cu excepția arătată, este regimul de drept comun în lipsa unei stipulațiuni speciale contrarii. De aceea, aceste specialități proprii exclusiv drep-

tului ungar, nu trebuie menținute în codul civil unificat; mai ales că, în ce privește instituția pentru păstrarea bunurilor în familie, crează privilegii în favoarea unora dintre moștenitori și împiedică libera circulațiune a bunurilor. Și necesitatea desființării lor apare cu atât mai mult, cu cât pe acea fașie de teren, dincolo de Ardealul propriu zis, spre granițele ungară și iugoslavă, în urma expropriării agrare, urmând a se face pe înțeles moșli împroprietării de colonizarea, împoră a nu se impune acestor coloniști români un regim legal străin, strein moravurilor și conștiinței lor juridice. Iar în ce privește pe minoritarii maghiari, ei își vor putea păstra regimul comunității bunurilor coachizite, în virtutea libertății convențiilor matrimoniale, cât timp ele nu ating dispozițiuni de ordine publică.

În concordanță cu dispoziția dreptului maghiar menționat, tinzând la păstrarea bunurilor în familia căreia aparținuse în trecut, credem pentru aceeași considerațiuni și într'un interes economic superior, că trebuie desființată din codul austriac și instituția aristocratică a substituțiunilor fideicomisarii, — proprii legislațiilor germană și engleză în legătură cu dreptul de primogenitură, — urmând să se facă unificarea în sensul codului nostru civil, care depărțându-se aci, dela dreptul nostru vechiu și inspirat de principii democratice, de interesul economic și acel al creditului public, a desființat în mod radical substituțiunile fideicomisarii, înlocuind ca și codul italian. În același timp, este uil să se precizeze caracterele esențiale și distinctive ale substituțiunilor fideicomisarii prohibite, — spre deosebire de substituțiunile intitulate vulgare, îngăduite de lege, — pentru a se împiedica ceea ce se întâmplă astăzi, înlăturarea prohibițiunii legale, prin creștina jurisprudențială a celor două legate condiționale, primul sub condiție rezolutorie și al doilea sub condiție suspensivă, mijloc prin care dacă nu ar interveni și o altă prohibițiune legală, aceia de a se testa în favoarea persoanelor incerte, lipsite de existență legală, în momentul morții testatorului, multe substituțiuni fideicomisarii ar rămânea în picioare, contrar interdicțiunii legale.

— *Dreptul de succesiune, în averea tatălui, al copilului natural recunoscut voluntar*, ori pe cale judiciară, se impune a fi recunoscut. În adevăr, dacă în interesul familiei legitime, — căreia i se cuvine toată încurajarea și protecțiunea, — nu se poate crea copilului natural recunoscut, o situațiune egală cu aceea a copilului legitim, totuși condițiunea actuală a copilului natural trebuie îmbunătățită atât sub raportul interesului lui individual cât și în interesul social, care reclamă ridicarea copilului natural din situațiunea inferioară de astăzi, pentru a-l pune în așa condițiuni morale și materiale, încât să-i permită de a corespunde mai bine îndatoririlor sociale ce are de îndeplinit în viață. Ca și codul nostru civil, codul austriac prin art. 754 tăgăduiește orice drept de succesiune copilului natural în averea tatălui, iar codul german îl recunoaște prin art. 1708 numai dreptul, — cu totul neîndestulător, — la întreținere și educațiune până la vârsta de 16 ani; în schimb, codul elvețian în art. 461 se arată și aci mai uman recunoscând copilului natural, dreptul la jumătate din porțiunea succesorală cuvenită copilului legitim sau descendentului său, în succesiunea tatălui. Această dispoziție cu totul umană și justificată, ne

permitem a o propune pentru viitorul cod civil.

— Revizuirea codului civil în materia succesiunilor, va trebui să mai aducă și o lămurire și precizare a chestiunilor cari în practică a provocat dificultăți de aplicațiune a legii și dintre cari unele sunt cele următoare: 1. Art. 843 fixează rezerva părinților la jumătate din averea succesorală și aceasta chiar în favoarea numai a unuia dintre părinții cari supraviețuiesc; — celace face ca rezerva unui părinte să fie superioară rezervei convenită după lege descendenților, conform art. 941, deși aceștia formează prima clasă de moștenitori, lucru ce constituie o anomalie. *Codul austriac în art. 765 și 766 fixează în mod logic rezerva ascendenților la o porțiune mică ca rezerva descendenților și de altă parte, plecând dela ideea, exactă în drept, că rezerva este o porțiune ereditară redusă, garantată de lege, determină rezerva descendenților la jumătate și rezerva ascendenților la o treime din porțiunile convenite lor într'o succesiune ab intestat. În acest sens, credem că va trebui făcută unificarea. Acelaș art. 843 fixând rezerva părintelui la jumătate din averea succesorală, aplicarea acestei dispozițiuni dă loc la dificultăți atunci când părintele vine la succesiune împreună cu frații și surorile defunctului, cărora art. 671 și 673 le recunoaște dreptul la $\frac{3}{4}$ din succesiune, iar părintelui numai la o pătrime. Curtea de Casație a decis asupra acestei chestiuni, că art. 843 se aplică în orice alt caz, în afară de acel prevăzut în art. 673 și deci, în ipoteza acestui din urmă articol, rezerva părintelui va fi numai de o pătrime, adică în limitele porțiunii sale succesoriale, pulându-se numai astfel concilia și face posibilă aplicarea textelor menționate, cu aparante de contradicție. Reducându-se quantumul rezervei la o porțiune fixă pentru toate cazurile și inferioară porțiunii convenită într'o succesiune ab intestat, — în modul arătat mai sus, se va rezolva indirect și această dificultate.*

— În legătură cu chestiunea rezervei unor anumiți moștenitori, importă a fi luate în considerație în vederea unificării legislative, *dispozițiunile art. 795 și 796 al codului civil austriac*, prin care se recunoaște dreptul la o pensiuine de întreținere, atât moștenitorului rezervatar când a fost exclus în mod legiuit, chiar dela rezerva sa, cum și soțului moștenitor, până la recăsătorirea sa, în cazul când porțiunea sa succesorală, — negarantată printr'un drept de rezervă, nu i-ar fi suficientă pentru întreținerea sa.

Chestiunea de a se ști care este efectul condițiunilor ilicite într'un testament, dând loc unei controverse bine cunoscută este bine să se consacre în mod legal jurisprudența constantă a Curții de Casație asupra acestei chestiuni, în sensul că asemenea clauze, nu pot a'rage nulitatea întregului testament, decât atunci când prin interpretarea cuprinsului său, se va stabili că ele au fost cauza impulsivă și determinantă a voinței testatorului. Este adevărat că legiuitorul nostru, neintroducând în codul civil dispozițiile art. 900 din codul civ. francez, care prevede că clauzele ilicite într'un testament, sunt considerate ca ne-crise, se pare că a voit să adopte părerea comentatorului Marcadé, care i-a servit adese ori drept călăuză, — acea de a aplica la testament efectul pe care asemenea clauze îl produc în convențiuni; cum însă un asemenea rezultat s'a găsit prea sever și adese ori în contradicție cu voința testatorului, cere n'ar fi subordonat întotdeauna exis-

tența întregului testament unei singure clauze nepermise de lege, — s'a explicat eliminarea art. 900 ca fiind inutilă și s'a admis sistemul de interpretare arătat mai sus, justificat cu atât mai mult că un testament nu poate fi asimilat în totul unei convențiuni care dacă se anulează, poate fi refăcută de părți în conformitate cu legea, pe când testamentul rămâne lipsit de orice eficacitate.

— Obligațiunea prealabilă împărțelii unei succesiuni, — impusă moștenitorului — descendent care vine la succesiune, de a raporta darurile primite dela defunct, fără scutire de raport, pune în discuțiune chestia de a se și dacă legatele sunt și ele supuse raportului cerut de lege pentru donațiuni. Dificultatea provine din faptul că legiuitorul nostru a adoptat în textul art. 751 dispozițiile art. 1001 din codul italian, care nu admite raportul, — și cu toate acestea, a omis de a reproduce și textul art. 1008 din codul italian, care prevede neraportabilitatea legatelor, și apoi, prin inadvertență a menșinut art. 752, 754, 756 și 816, într'o redacțiune conformă cu textele codului francez, care implică raportul legatelor. După oare cari oscilări jurisprudența Curții de Casație s'a fixat în sensul că legatele nu trebuiesc raportate, căci pe lângă că ideea de raport implică că moștenitorul are, — cum se întâmplă în cazul unei donațiuni, lucrul donat la dispoziția sa și l aduce la masa succesorală, apoi dispoziția testamentară urmând să și producă efectul numai în momentul morții testatorului, dacă legatarul ar fi obligat să lase în masa succesorală lucrul legat, el nu ar realiza nici un folos, contrar voinței prezumate a testatorului, care, negreșit, a voit să avantajeze pe legatar. În acest sens, conform și cu dispozițiunea art. 790 din codul austriac și art. 626 codul elvețian, cum și cu principiile dreptului Roman, va trebui să se prevadă că legatele sunt prezumate ca scutite de raport și să se modifice textele menționate cari implică ideea contrarie.

— Spre deosebire de legate, al căror raport nu se justifică, credem că este o chestie de dreptate între moștenitori, ca să se admită raportul porțiunii de avere atribuită de lege copiilor din averea soțului în contra căruia s'a pronunțat divorțul, căci neraportabilitatea acestui dar legal, — consacrat azi de jurisprudență — creiază o inegalitate dureroasă între copiii aceluiași părinte ale căror raporturi în succesiunea părintelui, legea n'a avut intențiunea de a le reglementa, singurul scop urmărit aci, fiind acela unei sancțiuni legitime în contra soțului vinovat de a fi provocat desfacerea căsătoriei și nimic mai mult.

— Tot în materia aceasta, va trebui rezolvată și chestiunea dacă descendentul donatar, renunțând la moștenire pentru a păstra darul conform art. 752 codul civil, poate să rețină liberalitatea făcută fără dispensă de raport, numai până la concurența colității disponibile, ori până la concurența acestei părți, sporită cu rezerva la care ar fi avut dreptul ca moștenitor. Jurisprudența în acord cu doctrina cea mai autorizată, s'a fixat cu drept cuvânt în contra cumului, de oarece moștenitorul care a renunțat la succesiune, a pierdut dreptul la rezerva sa, și nu și poate valorifica darul decât în limitele disponibilului. Această soluție va trebui să fie consacrată prin lege.

— Iarăși în conformitate cu o jurisprudență sta-tornică, va trebui prevăzut că legatarii ori donatarii

pot să ceară și ei raportul, nu real, ci numai fictiv care le fusese contestat, în vederea unui simplu calcul necesar pentru a stabili cotitatea disponibilă asupra căreia își fixează drepturile lor.

În materie de împărțeală este bine să se înlăture o dificultate relevată în practică, precizându-se că art. 743 codul civil, luat din codul italian și care prevede posibilitatea unui partaj prin atribuție și nu prin tragere la sorți, când moștenitorii vin cu părți inegale, se poate aplica și când sunt minori în cauză întru cât le poate fi și lor de folos acest mod de împărțeală având menirea de a împiedica fracționarea dăunătoare a proprietății imobiliare. În acest sist. m. noua dispoziție va trebui pusă în concordanță cu dispozițiile art. 411 și 412 din codul civil care implică numai împărțeala prin tragere la sorți.

În fine, în materie succesorală se va completa lacuna ce este astăzi, reglementându-se acțiunea în peliș de ereditate, așa cum o face *codul austriac în art. 823 și 824 și codul elvețian în art. 598—600.*

— În materia contractelor, o importantă lacună legislativă apare în dispozițiunile art. 1471 relativ la *contractul de muncă*. Fără îndoială că această dispoziție, concepută în raport cu starea socială și economică existentă la data confecționării codului civil, nu mai corespunde necesităților actuale. Enormă dezvoltare a industriei, ca rezultat al descoperirilor științifice și întregului mașinism ce i-a urmat în secolul XIX și mai ales în timpul din urmă, a creat masa mare de lucrători, a cărei luptă continuă pentru obținerea unor condițiuni de muncă mai umane și mai bine retribuite, ridică zilnic probleme multiple, printre cari și chestiunea contractului colectiv, care toate reclamă o reglementare legală cât mai completă, corespunzătoare nouilor necesități cum și ideilor sociale și economice consacrate definitiv. Acest lucru se va putea face, fie în cuprinsul codului civil, cum există în codicii străini, *ca codul austriac în art. 1151—1174 și codul german care reglementează minușios contractul de muncă fie printr'o lege specială, cum credem că ar fi preferabil* — după sistemul legilor deosebite asupra persoanelor juridice și asupra naționalității române, — pentru a nu se împovăra prea mult codul civil cu materiile speciale, care comportă o reglementare deosebită cât mai amănunțită.

— Principiul responsabilității civile consacrat în art. 998 și 999 cod. civil, se întemeiază pe noțiunea de culpă imputabilă autorului unui fapt păgubitor. O nouă doctrină susține însă, înlocuirea noțiunii de culpă cu noțiunea de risc, care ar conduce în toate cazurile la o răspundere obiectivă, independent de orice culpă și numai prin simpla relațiune dela cauză la efect, între faptul agentului și dauna încercată de victima acelui fapt. În sprijinul acestei teorii, se invocă un principiu de echitate, ce reclamă ca consecințele unui fapt dăunător să fie suportate nu de patrimoniul victimei, ci de acel al autorului daunei, care chiar dacă nu are nici o vină, ar fi putut totuși evita dauna prin simpla sa inacțiune; deosebit de aceasta, se invocă precedentul legislativ, care admite în materie de accidente de muncă în industrie, responsabilitate obiectivă, întemeiată pe riscul întreprinderii industriale, ce scutește pe muncitorul victimă a unui accident de muncă, de dovada vreunei greșeli din partea direcției întreprinderii, unde accidentul a avut loc. Această concepțiune socială, justificată pe echi-

tate, dar care înlănțuieș'e mult activitatea sau acțiunea individului, — nu totdeauna liberă, — ci adesea impusă de necesitățile inexorabile ale vieții, — obligându-l la răspundere chiar când în celele sale a pus toată prudența și prevederea cerută de împrejurări, n'a fost admisă nici de codicii civili mai noi. Codul german întemeiază principiul responsabilității tot pe noțiunea de culpă, reglementând așa de minușios materia, încât însăși un profesor german își manifestează preferința sa pe dispozițiile simple, dar cuprinzătoare ale art. 1382 codul civil francez, corespunzător art. 998 român, pe motiv că evită subtilitățile inutile ale codului german și consacră cea mai înfinsă responsabilitate, chiar pentru o greșeală neînsemnată ori neprevădută și aceasta fără deosebire de daunele materiale și morale. Codul german însă după ce în art. 827 și 828 consacră iresponsabilitatea pentru lipsa de discernământ, ca o chestie de echitate în art. 829 admite că cel care în cazurile arătate în acele articole, nu este responsabil pentru o dăună cauzată, este ținut totuși dacă reparațiunea nu poate fi obținută dela persoana însărcinată cu îngrijirea lui, ca să suporte dauna într'o măsură echitabilă și această idee este cuprinsă și în art. 54 codul Elvețian. Cu această dispoziție dreaptă și utilă, este bine să se completez art. 998 și 999 în cazul când se va menține principiul tradițional al responsabilității întemeiată pe noțiunea de culpă.

— Tot aci, se va prevedea în sensul art. 2 din codul elvețian, că *„abuzul manifest al unui drept nu este apărut de lege”*. Este adevărat că formularea în acest mod a principiului responsabilității civile, corespunde mai mult mișcării spre socializarea dreptului, fiindcă la restrângerea dreptului individual, căci de altfel răspunderea în ipoteza exercitiului abuziv al unui drept, nu este decât o aplicațiune, sub o formulă nouă, a principiului tradițional de responsabilitate întemeiat tot pe noțiunea de culpă și corespunde unei jurisprudențe constante în acest sens, care în diferite materii pe baza art. 998 și 999 a stabilit că, orice depășire peste limitele exercitiului legitim al unui drept, atingând drepturile altuia, degenerază într'un act ilicit ce impune responsabilitatea pentru daunele cauzate.

— În obligațiunile convenționale, art. 138 codul german cuprinde o dispoziție care, înlocuind ca și dispozițiile art. 1 și 4 ale codului elvețian și în concordanță cu noile tendințe în drept, conferă tribunalelor o largă putere de apreciere și de protecțiune. În adevăr acest text dispune că este nul orice act juridic prin care cineva exploatănd starea de mizerie, caracterul ușor și inexperiența cuiva, face să i se acorde, sau să i se promită lui ori unui terțiu, în schimbul unei prestațiuni, avantaje pecuniare cari întrec atât de mult valoarea prestațiunii, încât după împrejurări, avantajele pecuniare stau în disproporție vimitoare față cu prestațiunea. Această dispoziție umană și înțeleaptă, va trebui introdusă și în viitorul nostru cod civil, căci permite justiției să exercite un control eficace și desigur cu prudența necesară să împiedice într'un spirit de armonie socială, executarea unor convențiuni spoliatoare.

— Tot cu privire la efectele convenționale dintre părțile contractante, va trebui reglementată și chestiunea ce se menține încă de actualitate, a *impreviziunii*, — care formează obiectul unei contro-

verse serioase, în privința căreia jurisprudența nu pare a se fi fixat în mod definitiv. Astfel într'un sistem se admite executarea convențiilor încheiate înainte de războiu, în termenii lor absoluți și literari, fără nici o deosebire ori considerațiune pentru efectele dezastruoase ce pot atinge patrimoniul uneia dintre părțile contractante și aceasta pe motiv că convențiunea formează legea părților și nici o derogare nu se poate aduce acestui principiu indispensabil siguranței în relațiile juridice, în afară de ipotezele în cari convențiunile nu mai pot fi de loc executate, din cauza unor evenimente de forță majoră sau caz fortuit (Art. 1082 și 1083 c. civ.). Iar în sistemul opus, se invocă dispozițiile art. 977 din codul nostru civil, susținându-se că convențiunile trebuie interpretate și executate în raport cu starea normală de lucruri și cu jocul economic corespunzător, la care părțile în mod necesar s'au raportat, pentru a stabili raportul de echivalență în obligațiunile lor reciproce; că, de aceea, că d mai târziu au intervenit evenimente extraordinare, cari nu puteau fi de nimenea prevăzute și cari au răsturnat complet ordinea normală, urmază că convențiunile se desfășoară în condițiuni cari nu mai corespund cu intenția și prevederile posibile ale părților din momentul contractării și deci, cu acordul lor, așa că executarea convențiilor nu poate fi obținută decât în raport cu noua situațiune, ținându-se seamă de principiile de echitate și bună credință, pe care însuși legiuitorul le recomandă prin art. 970 codul civil.

Jurisprudența română, cum și jurisprudența franceză, belgiană și italiană — înainte de reglementarea impreviziunii în aceste țări — se pronunță în general în sensul primului sistem, pe când jurisprudența germană, în sensul celui din urmă. Este de observat, că jurisprudența, care asupra altor probleme de drept iarăș nereglementate de lege, a creștat teorii ca aceea a erediului aparent, consacrand un drept de proprietate pe temelul unei erori comune, de data aceasta s'a arătat mai rezervată și n'a găsit pentru rezolvarea problemei impreviziunii o bază legală în textul art. 970, — care prevede că convențiunile obligă la toate urmările ce echitatea dă obligațiunii, — și aceasta cu toate că în timpul din urmă se manifestează în general atât în jurisprudență cât și în legislație, tendința, epușată de doctrină, de a se lărgi puterea de apreciere și de protecțiune a Tribunalului în raporturile convenționale, lucru ce se poate vedea în art. 138 codul german și art. 1 și 4 codul elvețian. Consecințele acestei jurisprudențe, cu privire la executarea unor convențiuni încheiate înainte de războiu, pot fi pentru una din părți ruina ei materială, pentru că nu a prevăzut, ceace nimenea nu putea prevedea, dezastrul financiar și economic pe urma unei întâmplări catastrofate, războiul mondial — care a răsturnat complet ordinea normală a lumii întregi, iar pentru cealaltă parte contractantă, o îmbogățire vertiginoasă depășind cu mult cel mai mare câștig care a putut intra în prevederile ei, într'o stare normală de lucruri cu jocul economic corespunzător.

Asemenea rezultate reclamă imperios intervenția legiuitorului, — în sensul cum s'a făcut în Franța, Belgia și Italia, — căci ele contrazic noțiunile de dreptate și de justiție ce trebuie să domnească în rezolvarea conflictelor de interese, ce se desfață la

bară. Dealtfel, și legiuitorul nostru a rezolvat o parte din dificultățile provocate de efectele războiului, în executarea convențiilor încheiate înainte de războiu căci prin legea din 28 Decembrie 1916, se declară că plata în biletele Băncii Naționale, cărora li se atribue un curs forțat, este liberatorie chiar când în convenție s'a stipulat plata în aur.

— Tot asemenea este nevoie de o reglementare a teoriei nulităților, ce pot atinge diverse acte juridice și efectele ce decurg din caracterul acestor nulități. Se va consacra distincția și clasificarea doctrinară a actelor juridice, în acte inexistente, acte nule de drept și acte anulabile, din punctul de vedere însă al prescripției extinctive credem că în interesul siguranței drepturilor, va trebui admisă o prescripție extinctivă și aceasta cu termene mult mai scurte ca cele azi în ființă, cu privire la orice acțiune care ar deduce în justiție chestia validității unui act, fie sub raportul satisfacerii condițiilor esențiale pentru existența lui, fie cu privire la cerințele legale pentru validitate. Cu alte cuvinte, să se admită prescripibilitatea nu numai a acțiunilor în anularea unui act alina de o nulitate relativă, dar și a unei acțiuni care ar tinde numai la constatarea judecătorească a inexistenței sau nulității de drept, a unui act juridic, — constatarea care de altfel trebuie să se facă în prealabil, pentru restabilirea părților în situațiunea anterioară convențiunii atacată. Curtea de Casație în acord cu jurisprudența Curții de Casație din Franța, a admis această doctrină, cu ocaziunea unei acțiuni intentată după 30 de ani cu privire la o ordonanță de adjudecare executată și prin care se cerea să se constate nulitatea acelei ordonanțe, pe motiv că cumpărătorul nu avea calitatea necesară pentru a dobândi imobilul rural. Generalitatea termenilor legii că toate acțiunile se prescriu prin 30 ani, cum și consecințele din punctul de vedere al stabilității și siguranței drepturilor, pe care le provocă sistemul neprescripibilității, au condus la soluțiunea consacrată de Curte.

Principiul autorității lucrului judecat, atât de necesar ordinii juridice, în aplicațiunea sa dând loc la însemnate controverse, reglementarea lui sistematică este de o necesitate indiscutabilă. Tendința noii reglementări va trebui să se manifesteze, în sensul de reducerea numărului proceselor, într'un interes de armonie socială, — fie când este vorba de acțiuni în nulitatea aceluiaș act juridic, bazate pe diferite motive de nulitate, fie când este vorba de pretențiuni asupra aceluiaș lucru, întemeiate însă pe diferite cauze juridice. Și în acest scop, urmează să se prevadă că într'o acțiune în nulitate, vor trebui invocate toate motivele cari conduc la anularea actului, iar într'o acțiune în revendicare toate cauzele juridice ce tind la stabilirea dreptului de proprietate; exceptându-se însă cazul când partea va justifica că a fost în imposibilitate de a satisface aceste cerințe legale, în care caz, excepțional, se va recunoaște reclamantului dreptul de a reînnoi judecata pe temelul unor noi motive de nulitate, sau de a invoca noi cauze juridice privitoare la dreptul de proprietate.

— Aceste sunt, Domnilor, câteva din lacunele și viciile de legislație, pe cari ni le-a semnalat activitatea judecătorească. Nu am insistat în dezvoltări și am indicat sumar aceste lacune și vicii de legislație, căci acest lucru inportă în prim loc, mai ales că

scopul principal ce am urmărit, a fost acela de a arăta în vederea unificării legislative că cadul nostru civil oferă un cadru priincios și puternic chiar, pentru a cuprinde toate modificările cari să corespundă cu necesitățile multiple actuale și concepțiuni dominante ale întregii țări.

Din punctul de vedere al tehnicii juridice de urmat, credem că va trebui să se țină seamă de recomandările doctrinei contemporane, că, într'un cod, ce nu este o operă de doctrină, să nu se introducă idei teoretice discutabile ori să se consacre în texte de lege diferite concepțiuni filozofice cum este aceea privilegiate la natura dreptului, — căci toate aceste chestiuni, trebuie să rămână în domeniul științei pentru ca legea să nu riște de a se găsi în contradicție, sau în regres față cu progresul științei. Se va admite numai acele instituțiuni juridice în privința cărora discuțiunile teoretice au pierdut din auitate și corespund atât sentimentului general, cât și necesităților reale ale vieții juridice. Sub raportul terminologiei, se va urmări în prim loc, înlăturarea din codul nostru a tuturor neologismelor, termenilor streini ori improprii, cum și contradicțiile existente între diferitele texte de lege. Apoi se va formula într'o terminologie fixă și precisă, dispozițiuni privind rezultate esențialmente practice și această sub o formă destul de largă și elastică, pentru a îmbrățișa toate situațiunile concrete, înfățișând un caracter comun. Sub acest raport este unanim recunoscut în doctrina franceză, superioritatea codului elvețian asupra codului german. Pe când codul german, — care de altfel este expresiunea cea mai desăvârșită a științei juridice din secolul XIX, datorită spiritului german mistic și iubitor de cazistică abstractă — cum recunoaște însuși marele profesor german Grke — reglementează situațiuni de fapt în variațiunile cele mai subtile, multiplicând excepțiunile și rezervele, — codul elvețian fixează într'o formulă largă și supără direcția fundamentală ce înțelege să atribuie unui anumit principiu sau regulă juridice, fără a păși mai departe în amănuntele punerii lor în aplicare. De aceea codul elvețian, se înfățișează în condițiunile cele mai potrivite și cele mai apropiate de codul nostru și chiar de codul austriac, pentru a fi luat drept normă cu ocazia revizuirii codului civil, tot așa după cum în Franța, pentru cauzările arătate, este recomandat legiuitorului francez. Iar din punctul de vedere al spiritului în care se vor formula principiile fundamentale ale codului civil atât acele de ordin teoretic sau doctrinar, cât și mai ales acele de ordin social și economic, aceasta se va face de sigur în cadrul prevederilor constituționale, care sub raportul tendinței de socializarea dreptului, reprezintă limita extremă la care s'a ajuns până astăzi în organizarea dreptului pozitiv privat. Se va urmări negreșit de a se găsi un just echilibru între cele două forțe cari condiționează viața: *traditia și progresul*.

Notă. Ne facem o plăcută și imperioasă datorie a publica în extenso importantul discurs de deschidere a anului judecătoresc 1926 pronunțat de primul magistrat al țării. Atragem serios atențiunea cititorilor revistei noastre asupra deosebitei importanțe ce prezintă acest magistrat discurs, care este în atât de strânsă legătură cu unificarea legislativă a României întregite. Savantul magistrat, care este primul președinte al Inaltei Curți de Casație și Justiție a schițat în linii largi galoanele viitorului cod civil român unificat. Stabilind ca punct de plecare Codul civil al Vechiului Regat, a indicat cu competență și pricepere drumul de urmat celor chemați să înfăptuiască codificarea atât de mult așteptată. *Red.*

Legea pentru accelerarea Judecăților guvernează și materia divorțului

Articolul 53. a. dispune că legea nu se aplică materiilor pentru care s'a instituit o procedură specială, de cât în măsura în care și sub regimul procedurilor anterioare acestor legi se complectau prin dispozițiunile dreptului comun; —

iar în expunerea de motive și rapoartele cari au însoțit proiectul legii la Cameră și Senat s'a dat ca pildă și materia divorțului din codul civil român și s'a zis că în această materie întru cât art. 218 c. c. r. și 69 pr. c. r. prevedeau sub pedeapsă de nulitate ca cererea de despărțenie să cuprindă numele și pronumele ambilor soți și obiectul cereri tot astfel și sub imperiul legii noi cererea de divorț va trebui să se conformeze dispozițiunilor art. 1. a. b. c. sub sancțiunile prevăzute de lege (art. 3); —

iar celelalte dispozițiuni, relative la fazele procesului de divorț, la admiterea probelor și căile de atac, rămân guvernate și în viitor de dispozițiunile codului civil (art. 219—285).

Ținând seamă de aceste lămuriri, de modificările aduse procedurii civile pentru Ardeal (legea I. 1924) prin Ordonanța Consiliului Dirigent No. 43—1920, Gazeta Oficială No. 80—1920, care a suprimat procedura preparatoare în procele de divorț, și a contopit-o în desbaterea asupra fondului, cum și de faptul că art. 650—652, 677—681 nu au dispozițiuni speciale relative la formularea cererii de divorț, sau anularea căsătoriei, la administrarea probelor, și căile de atac, și că dispozițiunea art. 655 nu este în contradicție cu legea pentru accelerarea judecăților, trebuie să ajungem la concluziunea că materia divorțului și a anulării căsătoriei, cu excepția cazului prevăzut de art. 77 b. legea matrimonială, sunt guvernate de dispozițiunile noii legi.

În ce privește divorțul pentru motivul prevăzut de art. 77 a. legea matrimonială.

Din dispozițiunile art. 648 pr. civ. rezultă că fazele procesului sunt două:

- a) cererea pentru obținerea emiterii ordonanței pentru restabilirea vieții conjugale;
- b) cererea pentru divorț și pronunțarea sentinței.

La prima cerere trebuiesc arătate și făcute verosimile datele referitoare la părăsire și durata ei.

În practică această dovadă se face cu un certificat liberat de Primăria Comunei ultimului domiciliu al soților, și tot de aceasta dovadă se servesc și în a II fază a procesului.

Această procedură nu satisface dispozițiunile art 77 a legii m. care prevede că, căsătoria se poate desface numai dacă se dovedește că soțul a fost părăsit cu intenție și fără just motiv; iar din complexul dispozițiunilor art. 77 a. l. m. și 648 pr. civ.

nu rezultă că faptul părăsirii dă naștere la o prezumție legală de neculpabilitate în favoarea soțului părăsit, alăta timp cât el nu dovedește în ce împrejurări a fost părăsit.

Astfel fiind, și întru cât procesul verbal al Primăriei nu constată de cât o stare de fapt, părăsirea și durata lui, urmază că conform art. 269 pr. civ. proba să fie făcută de soțul părăsit, și deci să fie obligat în sensul dispozițiilor din legea pentru accelarea Judecărilor să constate că soțul pârât l'a părăsit fără just motiv.

Felul în care se procedează, mărginind proba numai la procesul verbal al Primăriei, coroborat cu neprezentarea soțului pârât, prin aceasta procesul ia caracterul unui divorț prin consimțământ mutual pe care legea matrimonială nu-l recunoaște;

iar în cazul când soțul pârât se prezintă și refuză să susțină el sarcina dovezilor, în atare caz tribunalul este pus în situațiunea de a motiva sentința invocând în favoarea soțului reclamant prezumția de neculpabilitate dedusă doar din faptul că soțul pârât l'a părăsit și refuză să restabilească conviețuirea conjugală; soluțiune care, însă este în contradicție cu dispozițiunile art. a legea m. de oare ce reclamantul nu a făcut dovadă că a fost părăsit fără just motiv;

în ipoteza că nu reclamantul trebuie să facă dovada cauzei părăsirii, deoarece i s'er care să facă o dovadă negativă, ci soțul pârât și în atare situațiune socotesc că procedura de urmat ar fi aceea prevăzută de art. 4 legea p. acc. j. deci pârâtul să fie obligat ca la cererea de divorț a reclamantului să răspundă printr'o întâmpinare scrisă formulată în condițiunile prevăzute de art. 5.

Lugoj 23 Ianuarie 1926.

George H. Chirea

Președinte Trib. Lugoj Secția II.

JURISPRUDENȚA

Inalta Curte de Casație și Justiție

Dosarul Nr. 800—15—1924.

Dacă ordonanța ministerială ungară Nr. 3678 din anul 1917 relativă la înfrânarea speculei („comerțul catenar”) este în vigoare și azi. Soluțiune afirmativă. Iar dispozițiile acesteia fiind de ordin public se vor lua în considerare din oficiu în orice stadiu al procesului.

Rezumat:

Un comerciant neînregistrat, având brevetul eliberat de autoritățile românești pentru mijlocirea comerțului cu lemne (agențură) cumpără câteva vagoane de lemne dela alt comerciant înregistrat, avansându-i și o parte din preț. Nelivrând vânzătorul lemnele la termen, cumpărătorul se vede nevoit să-l dea în judecată. Fiind stipulată compelița Judecătoriei de arbitri de pe lângă Bursa de mărfuri și efecte din Arad, se adresează acesteia, care condamnă pe pârât la plata sumei avansate și a beneficiului pierdut.

Pârâtul înaintează recurs contra sentinței Judecătoriei de arbitri, pretextând câteva încălcări de norme procedurale, cari după cum se știe, singure pot fi motive de atac, și în motivele de recurs amestecă și o chestiune de fond, anume aceea, că afacerea a fost „turpis cauza”, intrucât reclamantul, având un brevet numai pentru „agențură”, nu întrunește condițiile cerute de ordonanța ministerială ungară 3678—917, care impune un brevet anume pentru cei cari se ocupă cu vânzarea și cumpărarea de lemne.

Curtea de Apel Timișoara admite punctul de vedere; că ordonanța ungară este încă în vigoare și anulează sentința.

Contra deciziunii Curții de Apel, reclamantul înaintează recurs, cu motivele principale, că o examinare în fond a chestiunii nu putea să aibă loc potrivit legilor de procedură în vigoare și că ordonanța ministerială ungară Nr. 3678—917 nu mai este în vigoare, fiind abrogată întâiu prin ordonanțele C. D. și apoi a Secretariatului General al Justiției din Cluj, care reglementau acea materie și în sfârșit prin legea speculei care este și azi în vigoare. Inalta Curte de Casație acceplă totuși punctul de vedere opus, declară că ordonanța ungară nr. 3678—1917 este încă în vigoare, și dispozițiile ei fiind de ordin public cari se pot lua în considerare din oficiu în orice stadiu al procesului, respinge recursul reclamantului.

Adnotație. Se pune chestiunea, dacă după un regim românesc de 7 ani mai poate fi în vigoare o ordonanță ministerială ungară, materia căreia legiuitorul român a reglementat-o deja în diferite rânduri?

Pentru a ajunge la concluziunile corecte, să schițăm înainte de toate pe scurt istoricul legiuirilor în materie de speculă dela ordonanța ungurească din anul 1917 și până la 1925, când s'a adus deciziunea Inaltei Curți de Casație.

Ordonanța ministerială ungară nr. 3678—1917 a fost o măsură specială luată în timpul războiului, când în Ungaria începuse așa numitul „comerț catenar” (lánckereskedelem), pentru a împiedica trecerea prin prea multe mâini a mărfurilor de prima necesitate și a pune astfel stavilă scumpirei artificiale a traiului. Deaceea s'a impus, ca toți cei ce se ocupă cu comerțul articolelor de prima necesitate arătați în ordonanță, între cari și lemnele, să aibă permisiune, brevet pentru acel fel de comerț.

Independent de aceasta ordonanță, norme de drept în vigoare și azi, au dispus posedarea unui brevet de industrie pentru ramura de care cineva se ocupă, însă natural cu alte sancțiuni decât acele ale ordonanței din chestiune.

Trecerea sub regim românesc a ținuturilor realipite din Ungaria a alătat chestiunea

reglementării comerțului de război, cu scopul de a înfrâna specula, în această situație.

Dar prin război întreagă viață economică, cel puțin în accepțiunea ei tehnică, a fost răsturnată de pe bazele ei vechi și schimbările odată produse n'au putut deveni nici ele de o durată prea lungă. S'a văzut mereu nevoia de a reveni și a reglementa în mod repetat și diferit aceleași probleme din domeniul ei.

Astfel Consiliul Dirigent, care printr'un decret al său menținuse în vigoare până la abrogare toate legile și ordonanțele ungurești, la scurt timp, în anul 1919, s'a văzut nevoit să reglementeze întreaga problemă a comerțului născut de pe urma războiului, prin ordonanțe, cari mereu se modificau și întregeau abia la câteva săptămâni. În acelaș timp unele ramuri ale comerțului se reglementau, tot din punctul de vedere al înfrânării speculei, deosebit, prin ordonanțe aparte. Astfel, chiar pentru desfășurarea și controlul comerțului cu lemne s'a instituit un serviciu anume, care după ce nevoile nu l-au mai cerut, s'a desființat, încă sub Consiliul Dirigent.

În anul 1920, tot din cauza fluctuațiilor inerente vieții economice de după război, regimul românesc a atacat din nou problema în întreg complexul ei prin o ordonanță a Secretariatului General al Justiției din Cluj.

Aceste ordonanțe nu fac nici o amintire despre menținerea sau abrogarea ordonanței ungurești, considerând-o desigur neexistentă prin simplul fapt, că problema comerțului s'a reglementat din nou în întregime ea, și aceasta din un punct de vedere identic cu acel al ordonanței nr. 3678—1917, adică al speculei.

În sfârșit după o oarecare stabilizare a vieții economice vine legea pentru înfrânarea speculei ilicite cu principii și dispoziții, înlocuirea cărora nu s'a crezut de necesară nici până azi. Aceasta este deja o lege unificată, cu eficacitate, pentru întreg cuprinsul României întregite. Nici ea nu face nici o mențiune despre ordonanța ungurească, în schimb prin o formulă generală de abrogare, abrogă „toate legile și regulamentele *contrarii*“.

În acelaș timp nici legea speculei, după cum nici ordonanțele românești anterioare, afară de aceea anume, nu dispun nimic relativ la comerțul cu lemne.

Se pune acum întrebarea, dacă după aceasta abrogare, presupunând, că ordonanța ungară a rămas în vigoare și după ordonanțele românești în materie de speculă, mai ființează ea și azi, încât să normeze raporturi în viața noastră comercială sub regimul actualei legi pentru înfrânarea speculei ilicite?

Evident, că la o concluziune afirmativă am putea să ajungem numai dacă formula de abrogare menționată am interpreta-o în sensul, că toate dispozițiile din legile și ordonanțele, cari n'au fost înlocuite prin altele în legea speculei, ca nefiind *contrarii*, au rămas neabrogate. Deci fiindcă nici una din ordonanțele românești, nici actuala lege a speculei nu dispune nimic relativ la permisiunea de a face comerț cu lemne, iar ordonanța, care s'a ocupat numai de acesta s'a abrogat independent de celelalte, ar urma, că în aceasta privință să rămână în vigoare dispozițiile corespunzătoare din ordonanța ungară nr. 4678 din 1917. Nu credem anume, că ar exista păreri în sensul că întreaga ordonanță a rămas în vigoare, căci elementare principii de drept exclud posibilitatea de a ființa în acelaș timp două legi tratând aceeaș materie, cu atât mai ales, căci privită ordonanța în complexul ei, este, în mod indiscutabil, *contrară* dispozițiilor legii pentru înfrânarea speculei ilicite.

Dar se poate oare admite chiar prima interpretare? De sigur, că formula de abrogare a legilor „*contrarii*“ adoptată de legiuitorul român prezintă semnele celei mai crase superficialități în materie de legiferare, care azi, după ce a luat ființă „Consiliul superior legislativ“ va trebui să dispară. Dar odată înpământenită în legiuirile noastre de până acum, instanțele judecătorești, asupra cărora prin aceasta a trecut sarcina coordonării legilor, ar avea datorită să amelioreze cu o deosebită grijă consecințele ce ar rezulta din o prea literală interpretare a ei. Si în aceasta privință credem, că principalul element

de interpretare mai presus de orice înțeles literal al formulei ar fi intențiunea legiuitorului, dedusă din logica împrejurărilor, cari au dat naștere legii. În speță, nu putem presupune, că ar fi fost în intențiunea legiuitorului menținerea unei ordonanțe ungurești, care nu mai are rațiunea de a fi, chiar și numai în unele părți ale ei, prin faptul, că împrejurările din care a izvorât sunt de domeniul trecutului unui regim străin și nici nu are măcar vre-o asemănare cu stările actuale, cari ar putea motiva rămânerea ei în vigoare.

Legea pentru înfrânarea speculei ilicite mai este, apoi, și o lege de „unificare” cu eficacitate pentru întreaga țară, care prin însuș acest fapt exclude posibilitatea de a exista în aceeaș materie legi sau părți din legi cu caracter regional, aplicabile numai într'o provincie a țării.

După părerea noastră și considerațiuni de ordin tehnic în materie de aplicare a legilor, de cari, desigur, trebuie să fină seamă legiuitorii, exclud o interpretare, care ar menține unele dispoziții numai din ordonanța ungurească din chestiune. Căci cu felul acesta de abrogare veșnic ar rămâne în vigoare, din diferitele legi perindate, dispoziții izolate, materia căroră ne mai fiind de actualitate, nu s'a văzut necesar, să se reglementeze în legea nouă, iar ele în urma formulei generale de abrogare, n'au fost abrogate în mod expres. Coordonarea acestor crâmpes de legi, la aplicare, ar produce cele mai imposibile situații juridice pe seama instanțelor judecătorești, pe lângă împrejurarea, că ar putea să creeze și în fapt interesante curiozități.

Nici din acest punct de vedere nu credem, deci, că o asemenea interpretare s'ar putea da formulei de abrogare din legea pentru înfrânarea speculei ilicite.

Nu cunoaștem considerentele din cari instanțele judecătorești au dedus, că ordonanța ministerială ungară nr. 3678—917 a rămas în vigoare. Simplul fapt, că am găsit hotărâri ale acestora întemeiate pe ea, ne-a făcut să ne ocupăm de chestiune, ajungând la o concluziune negativă, contrară punctului de vedere adoptat de instanțele judecătorești, sus-

ținând, că ordonanța nr. 3678—1917 îndeosebi în urma abrogării operate prin legea pentru înfrânarea speculei ilicite, nu mai poate să fie în vigoare.

Judecând problema în întreg complexul ei, așa după cum rezultă din cele ce preced, credem că aceasta este cea corectă. Rămâne, să se lămurească de care parte este adevărul (Materia prezintă destul interes).

Dr. George Rusu
advocat—București

REZUMATE DE JURISPRUDENȚE

(Judecătorii, Tribunale, Curți de Apel din Ardeal)

Tribunale

(Soc. An.), *Societate anonimă pe acțiuni. Obligațiuni contractate anterior înregistrării lor; dacă sunt valabile. Art. 16) cod. com.* Potrivit disp. art. 160 din cod. com. o societate pe acțiuni nu se consideră existentă până ce nu este înscrisă în registrul firmelor comerciale și publicată și deci ea nu poate stipula vre o obligațiune pentru sau contra ei până la înregistrare, urmând ca toate aceste obligații contractate înainte de înregistrare să cadă personal și solidar asupra aceloră cari au lucrat în numele societății înainte de înregistrarea ei.

Din art. 160 cod. com. nu urmează însă că în favoarea și în sarcina unei societăți anonime înainte de înregistrare nu se pot contracta afaceri de loc; înseamnă numai că afacerile contractate numai în acel caz și din acel moment se consideră drept afacerile ei, dacă și când prin înregistrare și publicare societatea anonimă s'a constituit legal și dacă afacerile încheiate pe seama și în numele ei vor fi aprobate de către ea în mod expres sau prin fapte concludente (In acest sens a se vedea deciziile Curiei Maghiare nr. 1203—98 și 53—900. Deasemenea cod. com. comentat de I. Predovici și P. Ney pag. 138). (Se-țița nr. 812—925 a Tribunalului Cluj dată sub preșidenția dlui V. P. Pastia, care a redactat-o).

•••

(Daune). *Daune cauzate fără culpă; responsabilitate. Art. 1306 c. c. a.* În sensul art. 1306 din c. c. a. numei cel ce a cauzat o daună din vina sa este obligat de a plăti despăgubiri.

Deci atunci când în fapt se constată că dauna reclamantului provine din faptul că dând pârâului un ceasornic pentru reparații și prăvălia acestuia a fost devastată în timpul revoluției, dauna reclamantului provenind fără nicio culpă din partea pârâului, acesta nu poate fi făcut răspunzător de ea (Tribunalul Sibiu. Sentința nr. 2112—925. Președinte dl Bânda; raportor dl judecător Gheorghiu).

Curți de Apel

(Ordonanța No. 4420—1918). *Act scris. Dacă recunoaște ea ulterioară a strămutării proprietății poate substitui lipsa actului scris.* Ordonanța nr. 4450—918, prin derogare dela dreptul comun, cere pentru anu-

mite motive ca orice tranzacțiune de drepturi imobiliare, să fie redactate și consemnate în act scris; prin aceasta se înțelege că dacă actul scris nu s'a redactat, nu există transmitere de drepturi.

Lipsa actului scris nu se poate complectă nici printr'o declarație ulterioară unilaterală făcută cu ocazia unui alt proces, deoarece obligația actului scris din zisa ordonanță fiind dictată pentru anumite interese sociale și de Stat, se cere ca îndeplinirea ei să fie efectuată cât mai riguros — neîndeplinirea fiind sancționată cu nulitatea actului. Vânzarea în aceste condițiuni fiind lovită de o nulitate absolută, ea nu mai poate fi ulterior acoperită printr'o declarație unilaterală (Sentința nr. 3)28--924 a Cușii de Apel Cluj. Președinte dl. Ion Popp, raportor dl. consilier Georgian).

***

(Recurs.) Recurs contra unei decizii admise în cursul procedurii. Inadmisibilitate. Conform art. 549 din pr. civ. contra deciziunilor aduse în contra procedurii nu există recurs decât în cazul când legea îl prevede în mod expres. Nici un text de lege nu arată posibilitatea recursului în cazul când instanța de fond, în cursul procedurii a numit un expert; deci un astfel de recurs este inadmisibil (Sentința nr. 3120 a Cușii de Apel din Cluj. Președinte dl. Ion Popp; raportor dl. consilier Balașiu).

***

(Curator.) Curator numit în baza art. 28 punct 2 din legea XX din 1877; dacă are dreptul de a reprezenta pe absent în fața instanțelor de judecată; soluție negativă. Din dispozițiile art. 33 și 87 alin. a din legea XX—1877, reiese că curatorul numit în baza art. 28 punct 2 din legea XX—1877 de Sădria orfană, nu poate intenta proces în numele absentului, pentru că din dispozițiile de mai sus combinate cu art. 31 al sus zisei legi este clar și aceea, că numai instanța judecătorească are atribuțiunile de a se îngriji de reprezentarea persoanei curatelatului absent prin numirea unui curator adhoc numai în cazul când absentul este împrocusuat.

Conform dar celor expuse și având în vedere, că lipsa aceasta nu poate fi complectată conform alin. 2 art. 75 pr. civilă instanța de apel nu poate decât conf. art. 505 din pr. civ. să infirme o sentință dată în cauza unui absent, care a fost astfel reprezentat (Curtea de Apel din Cluj. Sentința nr. 630—925. Președinte dl. G. Haupt; consilier raportor: dl. G. Mina Popescu).

***

(Anulare căs.) Acțiune de divorț și anulare intraduse simultan. Neomiterea ac. de anulare în cursul procedurii de divorț. Consecințe. Conform art. 68 din legea matrimonială soțul care atacă în justiție valabilitatea unei căsătorii, poate să-și revoce acțiunea în anulare, în tot cursul procesului.

Atunci când pe lângă acțiune de anulare un soț introduce și o acțiune de divorț, iar în cursul desfășurării acestora din urmă nu face omintire despre existența acțiunii de anulare și nici nu cere ascultarea ambelor acțiuni pentru a se judeca odată, din acest fapt instanța poate conchide că reclamantul a renunțat la dreptul său de a mai putea ataca validitatea căsătoriei. O astfel de conduită are ca consecință juridică ca acea căsătorie să fie desființată în

mod definitiv chiar în urma procesului de divorț și deci acțiunea în anulare nu mai are nici un interes și aceasta cu atât mai mult cu cât conf. art. 62 pl. a) din legea matrimonială nu se admite atacarea unei căsătorii desfăcută prin sentință judecătorească. (Sentința No. 1142/925 a Curții de Apel din Cluj. Președinte dl. Ioan Papp, raportor dl. consilier Kerner).

* * *

(Uzuzfruct.) Când se poate da sentința parțială. Art. 388 pr. civ. Dacă prezența soțului uzuzfructuar este necesară în procesele prin care se reclamă porțiunea legitimă. Conform art. 388 din pr. civ. dacă din mai multe pretențiuni ce se validează printr'o singură acțiune. Chiar și numai una este proprie pentru decizie, sau dacă numai o parte a pretențiunii acționate este aptă de a fi judecată, instanța poate da sentință parțială.

Atunci însă când prin sentință se valorifică o singură creanță însă contra mai multor părți, nu se mai poate face aplicarea art. 388 din pr. civ. adică de a se da o sentință parțială cu privire numai la o singură parte; o astfel de sentință fiind adusă contrar legii, trebuie infirmată pentru ca instanța să continue judecata față de toate părțile.

Dacă este adevărat că uzuzfructuarul instituit în conf. cu art. 532 din cod. civ. austriac nu se consideră ca moștenitor și ca atare în mod direct nu are să contribuie la îndestularea porțiunii legitime conf. art. 783 c. c. a. Toluși eredeile îndreptățite la porțiunea legitimă, valorificând acest drept față de moștenitorii testamentari pot cere ca îndestularea să se întâmple în primul rând din averea moștenită asupra căreia în întregime sau în parte soțului supraviețuitor i-s'a constituit un drept de uzuzfruct. Aceasta are de altfel consecință că în această ipoteză, în urma vânzării unei părți din moștenire, dreptul de uzuzfruct al soțului se va reschinge la un cerc mai îngust.

Deci este regula generală că ori câte ori dreptul de uzuzfruct al văduvei poate fi atins prin acțiunea moștenitorilor rezervatari, aceasta trebuie și ea chemată în judecată, pentru că să i-se poată da și ei modalitatea și posibilitatea de a-și expune apărarea, făcându-și eventualele excepțiuni — neputându-se respinge acțiunea contra ei pe motivul că nefiind nici moștenitoare și nici legatară nu are a răspunde pentru porțiunea legitimă, deoarece după cum s'a arătat mai sus interesul său într'un astfel de proces este pe deplin justificat. (Curtea de Apel din Cluj. Sentința No. 1230/925. Președinte dl. Ioan Papp, raportor dl. consilier Kerner). Sentință part.

* * *

(Reînnoire.) Greșita denumire a unei căi de atac. Cum trebuie considerată. Reînnoire de proces. Ce căi de atac sunt în cererea de reînnoire. Desființarea unei căi de atac în cursul procedurii; efecte; dacă se poate majora obiectul litigiului în procedura de reînnoire. Greșita denumire a unei cereri care se întrebuițează drept cale de atac nu împedecă rezolvarea ei, urmând ca să se judece conform conținutului său. Aceasta reiese din disp. art. 471 și 547 din pr. civ.

Potrivit disp. art. 574 din pr. civ. hotărârea dată în procesul de reînnoire numai atunci este atacabilă, dacă și hotărârea din procesul de bază a fost atacată prin vre-o cale de atac prevăzută de procedura

civilă. Când deci o acțiune de reînnoire a fost atacată cu cerere de revizuire, instanța de judecată este obligată de a examina dacă și sentința din procesul fundamental era susceptibilă de a fi atacată cu o astfel de cale.

Este un principiu general de drept, adoptat de toate legiurile, că normele de procedură au efect retroactiv, prin urmare nu împoartă înprejurarea că la timpul intențării acțiunii de bază cererea de revizuire a fost admisibilă conform ordonanței No. 4050/917 M. E. a fostului guvern ungar, din moment ce chiar în cursul procedurii primei instanțe, în urma ordonanței No. 44/919 a fostului Consiliu Dirigent — părțile și-au pierdut dreptul de a putea ataca sentința cu revizuire, deci o a fel de cerere introdusă după intrarea în vigoare a numitei ordonanțe este inadmisibilă.

În procesul de reînnoire — reînnoitorul nu poate majora valoarea obiectului litigiului în scopul de a i se crea o a treia instanță de judecată, pe care n'a avut-o în procesul de bază. (*Sentința Nr. 1444/925 a Curții de Apel din Cluj dată sub — președinte a dlui Ion Papp; raportor dl consilier Kerner*).

Recursuri Fiscale

Conform noiei legi de organizare judecătorească recursurile în materie fiscală fiind date în judecata Curților de Apel, conform cererii unora dintre cititori începem publicarea spețelor mai interesante în această materie.

Curtea de Apel Cluj

Judecând ca instanță de Casare. Conf. art. 2 și 37 din legea de org. jud. d'n 1925. Aupra motivului de casare. Violarea art. 39 din L. C. D. prin faptul că Comisia de Apel a fixat venitul net după apreciere contrar art. 39 din lege.

Având în vedere că Comisiunea de Apel a impus pe recurent la un venit net impozabil de 120.000 lei că pentru a ajunge la această colă impozabilă Comisiunea a luat ca punct de orientare aprecierea ei subiectivă.

Considerând că după art. 39 L. C. D. venitul net impozabil pentru contribuabilii cari nu sunt obligați a avea registre comerciale se stabilește pe prezumții și aprecieri însă bazate pe cifra afacerilor din anul trecut și în lipsa cifrei de afaceri prin comparație cu alți contribuabili de aceeași categorie și importanță.

Având în vedere că Comisiunea de Apel nu a arătat din ce elemente și a format convingerea, când a fixat venitul net impozabil de 120.000 al recurentei așa că aprecierea personală a Comisiunii fără a fi bazată pe circumstanțele de fapt și alte elemente obiective — constituie un element subiectiv de apreciere cu totul arbitrar și neprevăzut de lege.

Aceasta procedură fiind contrară legii echivalență cu o lipsă de motivare așa că recursul făcut fiind fondat a trebuit să fie admis.

Pentru aceste motive
în numele legii

Hotărâșe.

Admite recursul. Casează deciziunea Comisiunii de Apel al Județului Alba de Jos Nr. 808—1924 și restituie dosarul ca să se aducă o nouă hotărâre conform cu legea.

Data și pronunțată în ședința publică de azi 4 Decembrie 1925. (*Președinte I. Mănescu m. p. Refeent Filipescu m. p. Fisc. No. 1899/2/1925. Recurent Faur Teofil.*)

Aupra motivului de casare. Violarea art. 121 legea C. D. a paragrafului 34 al. 2 din instrucțiuni pe motiv că nu a scutit de impozit hotelul recurentei, fiind clădire nouă.

Având în vedere că din actele dela dosarul cauzei se constată că Comisiunea de Apel a impus pe recurentă la impozit, socotind venitul net impozabil de 400.000 Lei, și a respins cererea de scutire de impozit pe motiv că clădirea recurentei nu este o clădire nouă.

Că pentru a ajunge la aceasta constatare a respins brevetul Nr. 547/1924 eliberat de Ministerul Muncii și al Ocrotirilor Sociale și din care rezultă că clădirea recurentă este o clădire nouă, și și-a întemeiat constatarea făcută numai pe cunoștințele personale ce le aveau membrii Comisiunii.

Având în vedere că certificatele și brevetele eliberate în mod legal de autoritățile competente, nu pot fi îndepărtate prin aprecieri subiective de membrii Comisiunilor de impunere; ci numai prin contraconstatări legale, date de persoane competente, și din care ar rezultă nesinceritatea certificatelor și brevetelor eliberate.

Că de vreme ce recurenta a probat cu brevetul Nr. 547/1923, eliberat de Ministerul Muncii că clădirea ei este o clădire nouă — și nu se restoarnă cu acte scrise oficiale, că acest brevet este nul, sau nu conține constatarea adevărat reală — Comisiunea de Apel nu-l putea îndepărta.

Că procedând așa fel a comis un exces de putere și a dat o hotărâre cu violarea legii așa că motivul de casare fiind întemeiat trebuie admis.

Văzând și cererea intimatului — că în fond să i se admită dovezi ca să probeze că clădirea recurentei nu este nouă,

În numele legii:

Hotărâșe:

Admite recursul și prin consecință casează Deciziunea Nr. 1371/1923 a Comisiei de Apel jud. Cojocna și în fond reține spre judecare apelul recurentei urmând ca la ziua judecării să se aibă în vedere cele expuse mai sus, cum și să se discute probele pro și contra ce părțile le vor depune spre a dovedi, dacă hotelul recurentei este sau nu clădire nouă. Data și pronunțată în ședința publică de azi

11 Decembrie 1925. (Dec. N. 1371/2/1925 Curtea de Apel Cluj. Președinte: I. Mănescu m. p. Referent: Filipescu m. p. Recurent: Soc. Anon. Hotel Astoria.)

...

Asupra motivului de casare. Violarea art. 39. I. C. D. prin refuzarea ilegală a bilanșului încheiat în regulă.

Având în vedere că din acte rezultă că Comisiunea de Apel a majorat venitul net înpozibil dela 100.000 Lei cât îl stabilise, Comisiunea de impunere la 225.000 Lei.

Că pentru a ajunge la aceasta majorare, Comisiunea ca motivare învoacă „argumentele aduse de apărătorul Fiscului și cele ale contribuabilului”.

Având în vedere că din motivarea pe care s'a bazat Com. de Apel — motivare care echivalează cu o totală lipsă de motivare — nu rezultă pe ce elemente s'a bazat de a majorat cota înpozibilă a recurentei dela 100.000 Lei la 225.000 Lei așa că hotărârea adusă fiind cu totul motivată și deci dată cu esces de putere a trebuit să fie Casată. Pentru aceste motive recursul fiind întemeiat s'a admis.

Văzând în art. 39. I. C. D.

În numele legii!

Hotărăște:

Admite recursul — Căsează deciziunea Com. de Apel al Jud. Turda Arieș No. 1210/1924 și restituie dosarul spre a se aduce o nouă hotărâre în conformitate cu legea.

Dată și pronunțată în ședința publică de azi 4 Decembrie 1925. (Dec. H. Fis. 2175/2/1925. Curtea de Apel Cluj Președinte: Mănescu m. p. Referent: Filipescu, recurent Soc. pentru Comerț — Turda Arieș).

...

A supra motivului de casare. Violarea art. 98 din L. C. D. că citația nu i s'a înmănușat la Comisia de Apel în termen de cel puțin 5 zile înainte de ziua judecării.

Având în vedere că din acte rezultă că recurentul a fost citat la Comisiunea de Apel al Județului Turda Arieș pe ziua de 29 Iunie 1925, iar citația i-a înmănușat o pe ziua de 28 Iunie 1925.

Având în vedere că prin art. 98 L. C. D. s'a prevăzut că contribuabilii vor fi citați înaintea Comisiunelor anuale de impunere și acela de Apel cu cel puțin 5 zile înainte de ziua judecării.

Răzuna legiuitorului când a impus acest termen a fost ca să dea timp contribuabilului să-și poată face apărarea.

Având în vedere că se constată că Comisiunea de Apel nu a respectat acel termen fatal de 5 zile de a aviza pe recurent mai înainte de ziua judecării

și procedând la judecarea în fond a afacerii a violat acest text de lege așa că recursul fiind întemeiat a trebuit să fie admis.

Penru aceste motive în numele legii!

Hotărăște:

Admite recursul căsează deciziunea Comisiunii de Apel al Județului Turda Arieș Nr. 1519/1924 și restituie dosarul spre a se aduce o nouă hotărâre în conformitate cu legea.

Dată și pronunțată în ședința publică de azi 4 Decembrie 1925. (Dec. Fisc. No. 2163/2/1925 Curtea de Apel Cluj. Președinte: I. Mănescu m. p. Referent: Filipescu m. p. Recurent I. Bostner.)

BIBLIOGRAFIE

A apărut în tipografia „Curierul Judiciar” din București al doilea volum din *Cursul de drept și procedură penală* de profesor I. Tanoviceanu sub titlul „**Tratat de drept și Procedură penală**” de sub îngrijirea d-lor Vintilă Dongoroz, Dr. Corneliu Chiselița, Dr. Ștefan Laday și Eugen C. Decusară, conținând alături de textul cursului defunctului profesor: complectările cu doctrină, referințe la legislațiunea din Bucovina și Ardeal și Jurisprudența la zi stabilită de înalta Curte de Casație.

Așa cum e alcătuită, este cea mai complectă și singura lucrare doctrinală de drept penal apărută la noi până în prezent. Constitue un progres hotărât și de triumf asupra părerilor acelor ce considerau la noi ca de prea puțină importanță materia codului și dreptului penal. În așteptarea apariției întregii lucrări spre a putea face o amănunțită dare de seamă, a acestei cărți, unice în literatura juridică românească, putem deocamdată adauga că contribuția distinșilor noștri penaliști la această publicație este spre gloria lor și cinstirea marelui penalist care a fost profesorul Tanoviceanu.

Opul nu poate lipsi din biblioteca vreunui jurist român pentru cercelarea în amănunțime a oricărei probleme de drept și penală ce se ivesc în practica zilnică a dreptului la bază și în concret.

Volumul I conține 1043 pagini, volumul II ce finește cu materia „Conexități” are 775. Prețul fiecărui volum tipărit elegant pe hârtie velină este de 500 lei și se poate comanda direct la revista „Curierul Judiciar”, strada Artei No. 5, București.